

Årsaken til Nordlibygningens fall

St. Georgs dag 23. april 1932 var jeg for første gang på den staselige Nordli gård, som da hadde vært Sørums kommunes eiendom i 10 år.

Nå spekulerer jeg på hva som er årsaken til at hovedbygningen på eiendommen ikke overlevde året 2009. Fotografier av bygningen mens den enda sto, viser godt vedlikehold og at utseendet i 2009 ikke sto noe videre tilbake

for det som den hadde for omkring 75 år siden.

Jeg finner at sentraliseringsprosessen ikke har vært observant nok i forholdet til Nordli på ethvert tidspunkt. Sentraliseringsprosessen begynte for nye Sørums kommune da Sørums og Blaker kommune ble slått sammen fra 1. januar 1962. Samhandlingen for befolkningen gjennom politiske partier har gått jevnt og trutt framover.

Nordlisaken har imidlertid rystet det politiske miljøet i Sørums i den grad at skal en feste lit til det som deler av mediene fører til torgs, kan befolkningen få det inntrykk at samhandlingen har stoppet opp.

Jeg synes det er riktig å skrive en utredning om behandlingen og bruken av Nordli etter 1. januar 1962. Utredningen vil avdekke at såvel partiene i posisjonen som partiene i opposisjon ikke kan frasi seg skyld for at hovedbygningen på eiendommen ble revet.

Utredningen vil inneholde partinavn og foreningsnavn, men ikke personnavn. Det er partier som har styrt og styrer Sørums kommune, ikke enkeltpersoner.

Det tar tid å skrive utredningen, men den blir ferdig til nominasjonene foran fylkes- og kommunevalget i 2011 begynner. Jeg antar at partier som akter å stille liste til kommunevalget i Sørums, vil være interessert i å få den.

Blaker 18. januar 2010
Hilsen Odd Skullerud

Rita Nyborg
Torbjørn Eid
Eidsv. 354,
1925 Blaker

Med henvisning til ovenstående kopi av leserinnlegg i Indre Akershus Blad for 27. januar 2010, har jeg med "Nordli i nyere historie" utredet om bruk av Nordli etter at Sørums og Blaker kommuner ble sammenslått fra 1. januar 1962.

Nordli hadde mye med seg da. Derfor har det vært nødvendig å ta med noe fra stedets eldre historie.

Utredningen sendes til partiene som er representert i Sørums kommunestyre, og til Blaker og Sørums Historielag, samt til en del enkeltmedlemmer av historielaget.

Blaker, 30. august 2010

Med hilsen

Odd Skullerud
Odd Skullerud

11

I Nordlis nyere historie

I 1959 kom felles lov for by og land for folkeskolen. Kommunestyret fikk adgang til å vedta 9-årig enhetsskole. I 1969 kom lov om grunnskolen. Grunnskolen er 9-årig, i reglen fra 7. til 16. år og består av barnetrinn 1. til 6. skoleår og ungdomstrinn 7. til 9. skoleår. Det kan organiseres et frivillig førskoleår og/eller et 10. skoleår.

Skolereformer ga signaler til kommunene om behov for utvidelser og nybygg av skoler. Allerede i årene nest før 1959 da det ble klart at ungdomstrinnene ville komme, var små kommuner anbefalt samarbeid om skolebygg for ungdomstrinnene der det kunne ligge tilrette for det. Sammenslutning av kommuner var alternativet. Kommuneinndelingskomiteen av 1946 "Scheikomiteen" var i stor aktivitet i 1950-årene. Komite-navnet etter formannen Nikolai Schei. Han var fylkesmann i Sogn og Fjordane 1945-71, og han hadde bakgrunn som inspektør ved Riksgjeldsmeglingsinstituttet 1934-39, sjef for Provianterings- og rasjoneringsdirektoratet 1939-45 og rådmann i Forsynings- og Gjenreisningsdepartementet fra mai 1945.

Blaker kommune ble av Scheikomiteen ansatt som ikke resurssterk nok i forhold til skoleutbygginger som var forestående. Scheikomiteen observerte kommunene gjennom mange år. Komiteen hadde i 1952 et utkast til innstilling med tre alternativer: Legge Blaker kommune til Aurskog kommune, løsrive Sörumsand fra Sörum kommune for å legge stedet til Blaker kommune, full sammenslutning av Sörum og Blaker kommuner.

(Aurskog og Blaker hadde vert felleskommune med navnet Aurskog kommune før Blaker ble selvstendig kommune fra 1. juli 1919.)

I Scheikomiteens foreløpige tilrådning for Akershus, som kom sommeren 1958, ble det for befolkningen i Sörum og Blaker å ta stilling til de to sistnevnte alternativene. Denne tilrådning engasjerte straks folk i Sörum og Blaker til å uttrykke mening. Det var enda ikke noe kjent fra behandlinger i de to kommunenes politiske organer 9. oktober 1958, da interesserte på Sörumsand sto for et folkemöte som samlet over 300 mennesker fra Sörumsand, Sörum-siden og Blaker. Indre Akershus Blad for 11. oktober 1958 har fyldig reportasje med overskriften:

"Folkemötet ga flest uttalelser for sammenslutning av Sörum og Blaker!"

Tilstede var flere med politiske verv, blant dem ordfører i Sörum Alfred Torp og ordfører i Blaker Josef Amundsen. Ordførerne betraktet seg selv som observatörer og deltok ikke i diskusjonen. Såvidt gikk det likevel fram at Sörums ordfører var for at det ikke skulle skje noe med grensene. Og Blakers ordfører syntes det ikke kunne være riktig å styrke en kommune ved å ta fra en annen kommune som dermed ble svekket

Flere talte for status quo. De ble også framholdt at fullstendig folkeavstemning burde gjennomføres.

Sörumsands befolkning var opptatt av om Scheikomiteens endelige innstilling ville føre til at stedet ble skilt fra Sörum kommune og i framtiden tillagt Blaker kommune. Det kom i stand en avstemningskomite som tok opp at folkeavstemning var nevnt på det store folkemötet, og gjennomførte en folkeavstemning på Sörumsand. Indre Akershus Blad offentliggjør resultatet 13. november 1958 med overskriften: "Folkeavstemningen på Sörumsand ga overveldende flertall for full sammenslutning". I alt 721 stemmer ble avgitt. det svarte til 95.5 stemmepst. 26 stemmer var fra den del av Blaker som naturlig sogner til Sörumsand. 507 stemte for sammenslutning, 58 for overføring av Sörumsand til Blaker, mens 156 stemte for å beholde kommunegrense mellom Sörum og Blaker som den var. Av de 26 fra Blaker-siden stemte 12 for full sammenslutning, 10 for overføring av Sörumsand til Blaker og 4 for å beholde grense som den var.

Stemmeinnsamlerne gikk med 7 urner til boligene, og opptellingen av stemmesedlene foregikk i Nes Sorenskriveri på Sörumsand.

I de nærmest følgende dagene skulle kommunestyrene i Sörum og Blaker behandle Scheikomiteens tilrådning. Både til Nordli og Huseby var ventet stort innrykk av tilhørere til debatt. Sörum formannskap hadde enstemmig forslag for kommunestyret å avvise begge Scheikomiteen alternativer slik at kommunegrensene mellom Sörum og Blaker opprettholdes. Flertallet i formannskapet forbeholdt seg imidlertid i en tilføyelse til vedtaket, at dersom det i siste omgang skulle bli tale om valg av ett alternativ av Scheikomiteens to alternativer, så foretrekker de full sammenslåing med Blaker.

Blaker formannskap foreslo enstemmig for kommunestyret at Sörum og Blaker opprettholdes som egne kommuner, men kunne ikke motsette seg om Scheikomiteen innvirket til at Sörumsand ble lagt til Blaker. Glomma da som en naturlig og hensiktsmessig grenselinje. Formannskapet presiserte at Blaker aldri hadde gjort opptak til å endre kommunegrensene.

Sammenslutning ble Scheikomiteens endelige innstilling. Staten fulgte innstillingen. Om avgjørelsen kan siteres fra Etterskrift i Aurskog og Blaker bygdebok bind 3 - 1968: "Ved kgl. res. av 17. mars 1961 ble det bestemt at Blaker og Sörum skulle sluttet sammen til en kommune etter Schei-komiteens innstilling. I statsråd 16. juni samme år ble navnet på den nye kommune fastsatt, det skulle være Sörum, og sammenslutningen trådte etter samtidig avgjørelse i kraft fra 1. januar 1962. Blaker herredsstyre hadde gått inn for navnet Sörumsand for det tilfelle at

et dobbeltnavn ikke ble god tatt på den nye kommune. Tidligere hadde et fellesmøte av Blaker og Sörum herredsstyrer med betydelig flertall uttalt seg for Sörum-Blaker som nytt kommunenavn.

Scheikomiteen som hadde vært oppnevnt for å regulere kommunegrensene, hadde vært enstemmig om sammenslutningen Blaker - Sörum, derfor kunne saken avgjøres ved kgl. res."

Kommentarer: Benevnelsen sammenslåing synes mer riktig å bruke enn sammenslutning i dette tilfelle, ettersom alt var diktert fra statens side. Det lå ingen lokale ønsker til grunn før saken kom opp. Og da forening av de to kommunene var bestemt, ble det gått utenom de to herredsstyrenes forslag til navn på den nye kommunen.

Sammenslutning fra 1. januar 1962 påla Sörum og Blaker kommuner å holde felles kommunevalg høsten 1961 for å velge kommunestyre for nye Sörum kommune for den halve kommunevalgperioden 1962-63. 1961 var stortingsvalgår. I forhold til det var Sörum og Blaker fremdeles atskilte.

Kommunevalget for nye Sörum kommune fra 1962 resulterte i sosialistisk flertall. Sörum hadde før bare hatt borgerlig flertall, mens Blaker hadde hatt sosialistisk flertall med Arbeiderpartiet fra 1935.

Sosialistisk flertall ble det til og med valgperioden som gikk ut i 1979. Deretter vekslet det med enkeltperioder borgerlig og sosialistisk flertall. I inneværende og i perioden nest forut har representanter for sosialistiske partier og sentrumspartier utgjort et flertall.

Kommentarer: De to første kommunevalgene var avgjørende for hvor i nye Sörum kommune bygninger med husrom for politiske organer og administrasjonen framtidig ble beliggende.

Det dreide seg om Sörum midtbygd med Nordli fra 1922 som basis, eller Sörum sand som nytt sted.

Sörum på vestsiden av Glomma støttet Akershus fylke, som tok opp igjen planen fra 1876 om bru over Glomma der elva er smalest - ved Katthullet nedenfor Sundfossen. Med vegforbindelse tilknyttet en ny bru der, ville det blitt lett for befolkningen i Blaker å komme til offentlige kontorer som da var på Nordli og forøvrig i Lörenfallet. Tomt til den 9-årige skolen skulle det også bli råd med.

I midlertid hadde Blakerbefolkningen god trafikkforbindelse til Sörum sand. En stor del av befolkningen bodde nær til stasjonene Blaker og Rånåsfoss på Kongsvingerbanen. For befolkningen ved

Staurhaugen - Hogset/Hellne var det bussforbindelse til Sörumsand. Det fikk også befolkningen som benyttet Kvevli og Mork stasjoner på Urskog-Hölandsbanen da den ble nedlagt i ordinær drift i 1960 - og før "Kompensasjonsveien" kom. I Fossum krets i Blaker med grense til Sörumsand, hadde allerede da befolkningen i nedre halvdel postadresse Sörumsand. Mange i kretsen hadde sin arbeidsplass i bedrifter på Sörumsand. Gardene i kretsen med melkeproduksjon, hadde vært med i opparbeidelsen av Sörumsand Meieri fra 1922.

Blakers kontaktforhold til Sörum var blitt annerledes etter nedleggelsen av ferge- og båttrafikken over Blakersund 1927/28.

Innbyggertallet 1960 var i Blaker kommune 2336 og i Sörum kommune 4281. (Cappelens ettbinds leksikon 1962). Tall for Sörumsand særskilt mangler for 1960. Men i en omtale av skoleforhold i Sörumsand skolekrets i Indre Akershus Blad for 8. august 1958 framgår at Sörumsand hadde drøit en fjerdedel av Sörum kommunes innbyggere. Tallene var da 4150 for hele kommunen og 1180 for Sörumsand. Fram til 1962 øket innbyggertallet både for Sörum og Blaker. Med 1200 for Sörumsand tillagt Blakers tall 2336, ble det en befolkning i Blaker og Sörumsand som var 500 innbyggere større enn innbyggertallet i Sörum vest for Glomma. Det er nok forklaringen på at det ble overvekt av kommunestyrerepresentanter fra Blaker og Sörumsand ved de to første kommunevalgene i nye Sörum kommune. På den tiden var det anledning til større forandringer på valglistene, så Sörumvalget da kunne ha like mye preg av stedsvalg som av rene partivalg.

Kommunehuset Nordli var det helt naturlige stedet nye Sörum kommune straks skulle ledes fra. Kommunestyresalen hadde opprinnelig vært i 2. etasje, men ved en ominnredning ble det en større sal i 1. etasje. Den var stor nok til å romme 35 representanter, som Sörum kommune skulle ha fra 1962. Sörum kommune hadde øket antall representanter i kommunestyre fra 23 til 25 i perioden 1956-59. Det var foranledningen til at Nordli hadde stor møtesal for sammenslutningen. Blaker kommune hadde i alle periodene 1919 - 1962 16 representanter i kommunestyret, og kommunelokalet Huseby var tilpasset det.

Den kommunale administrasjonen som fra 1. januar 1962 var sammensatt av funksjonærene tidligere Sörum og Blaker kommuner hadde, fikk ved sammenslutningen samme kontorer som tidligere Sörum kommune hadde på Nordli. Ligningskontoret var i sidebygningen som hadde 3 kontorrom. For trygdekassene var det annerledes med kontorsted. Blaker trygdekasse hadde vært under kommunal administrasjon så lenge Blaker kommune bestod. Den kunne ikke flytte til Nordli sammen med den øvrige Blaker kommunes

administrasjon. Inntil 1946 hadde forretningsførselen for Sörum trygdekasse ligget under kommunekassereren. Trygdekassen fikk da egen forretningsfører, og flyttet til sidebygningen på lensmann Einar Gjeterangs eiendom Lören. Dit flyttet også Blaker trygdekasse ved sammenslutningen av trygdekassene fra 1. januar 1962.

Gjenværende i Blaker kommunelokale Huseby, var Blaker Sparebank, stiftet 22. oktober 1920 etter delingsprosess med Aurskog Sparebank. Blaker Sparebank fikk fra 1921 banklokale på Huseby.

Fra sammenslutningen av Sörum og Blaker kommuner 1962 ble det den kommunale kontordagen på Huseby hver onsdag. Dit kom en funksjonær for hver fra Sörum kommunekasse, Sörum sosialkontor og Sörum trygdekasse. Dessuten fortsatte Sörum lensmannskontor Aurskog lensmannskontors ukentlige kontordag i Blaker på Huseby. Blaker ble overført til Sörum lensmannsdistrikt fra Aurskog lensmannsdistrikt samtidig med sammenslutningen av Sörum og Blaker kommuner.

Kontorholdet som beskrevet og bankvirksomheten på Huseby varte til og med lørdag 17. desember 1966. Mandag 19. desember 1966 ble et nybygg ved Svarstadkrysset innviet. Det mest iøynefallende skiltet som meddelte hva publikum kunne regne med var og er: Blaker Sparebank. Byggeforetaket var et samarbeid mellom Sörum kommune og Blaker Sparebank. Sörum kommune eide tomta hvor Svarstad skole lå til i 1938, Haugtuns forløper som barneskole. Sörum kommunes byggedel vegg i vegg med banken var med legekontor, legebolig og med Blaker Sanitetsforenings lokale i kjelleren under legekontoret. I utgangspunktet leide Blaker Sparebank tomt for sin byggedel av Sörum kommune. Med kontakt mellom Sörum kommune og Blaker Sparebank etter initiativ med tilbud i 1983 fra Sörum kommune, overtok Blaker Sparebank 7. januar 1985 tomta, hele bygget og alle utleieforpliktelsene.

Sörum kommune flyttet sin ukentlige kontordag i Blaker fra Huseby til Blaker Sparebank ved årsskiftet 1966/67. Det gjorde også lensmannen i Sörum og Sörum trygdekasse.

I Lörenfallet flyttet Sörum trygdekasse i 1963 fra sidebygningen på lensmannsgården til nyinnredet 2. etasje hos Bjerkes Rutebiler. Sörum ligningskontor flyttet 1967 fra sidebygningen på Nordli til lokaler i Sörum Sparebank som da hadde oppført egen forretningsgård. Der fikk også Sörum lensmannskontor lokaler.

På Sörumsand åpnet Bingsfoss ungdomsskole til skoleåret 1965/66 som Sörum kommunes første bygg for 9-årig enhetsskole.

Sörum Rådhus i Sörumsand sentrum sto ferdig til å tas i bruk 1. april 1974. Den kommunale administrasjonen flyttet dit fra Nordli og kontor-

dagene i Blaker opphørte . I 1977 flyttet også Sörum trygdekontor fra Lörenfallet til lokaler i Sörum Rådhus, og kunne sløyfe kontordag i Blaker.

Med kommunestyresal og andre møterom i rådhuset, var det enda behov for Nordli og Huseby til fullstendig dekning av møtelokaler for råd og utvalg. På Huseby hadde også Ostre Romerike skolepsykologkontor lokaler. Sörum kommune hadde tilsluttet seg skolepsykologtjenesten fra 1962.

I de siste årene av 1970-tallet kom det opp fra forskjellige hold meninger om Nordlis framtid. Blaker og Sörum Historielag - en sammenlutning i 1970 av Sörum Historielag fra 1952 og Blaker Historielag fra 1953, og som tok de to kommunenavn med i sitt navn, foreslo i brev av 20. desember 1977 til Sörum kommune, at Nordli kunne passe som sted for bygdetun i Sörum. Formannskapet sendte 1. februar 1978 saken til kulturstyret for uttalelse. Kulturstyret behandlet saken 15. mars 1978 og vedtaket ble: Kulturstyret vil anbefale at et framtidig bygdetun i Sörum legges til Nordli under forutsetning av at det kan disponeres tilstrekkelig arealer til plassering av verneverdige bygninger. En innstilling på kommunalt hold 22. mai 1978 om framtidig bruk av Nordli konkluderer med at saken om bygdetun bør utredes nærmere. Historielaget hadde flere steder i sikte for anlegg av bygdetun, kommunen merket seg det og fulgte med.

Kommentarer: Blaker og Sörum Historielag var på den tiden på utkikk etter bygdetunsted hvor det kunne være plass for tilflytting av verneverdige hus. Til det var ikke Nordli videre passende. Men lagets begrunnelse for å ha ledig Nordlibygning i siktet, var at om Norsk Folkemuseum kunne levere Sörum tilbake Aug. Lieungas samling av antikviteter som hadde vært oppbevart på Nordli en kort tid etter 1922, men som midlertidig skulle være i forvaring i Norsk Folkemuseum, så kunne spørsmålet om et Sörum bygdemuseum igjen tas opp.

Aug. Lieungah var Sörums varaordfører 1920-22, da kommunen kjøpte Nordli. Alt i herredstyret 1922 framsatte han tanken om at det gamle, prektige stabburet på garden måtte få stå på sin plass som et vordende bygdemuseum.

Om innvielsesfesten for Nordli 9. desember 1922 har "SÖRUM HERRED" bind 1 - annen utgave 1972 med sitat fra referat i bladet "Romerike": "Lördag holdtes innvielsesfest i Sörum nye kommunelokale på Nordli. Tilstede under festen var foruten herredstyrets medlemmer alle kommunens tillitsmenn med damer. Dessuten var fylkesmann Hroar Olsen, over ingeniör

Saxegaard, distriktslegen og fylkeslege Christoffersen m. fl. var innbudt og deltok i festen.

Som festkomiteens formann fungerte lensmann Flesjö. Etterat man hadde besett lokalene og det prektige inventar, som for en vesentlig del var skaffet til veie ved en avholdt basar, uten utgift for kommunen, samledes man om de festlig arrangerte middagsbord, hvor stemningen kulminerte under den lange rekke av taler." - Referatet slutter slik: " Nordli gårds realisasjonskomite, hvis formann er gårdbruker Lieung, fikk da under festen høre mange lovord for sitt arbeid."

I 1977 ble Blaker annekssogn overført til Sörum prestegjeld fra Aurskog prestegjeld. Overføringen medførte behov for kontorlokaler på Sörumsand. Da Gjensidigegården kom i 1978 ble det kontorlokaler der for res. kap., og etterhvert for menighetssekretæren for kirkene i Sörum.

Til Gjensidigegården flyttet også Sörum ligningskontor fra Lörenfallet.

Tidlig i 1979 ble det klart at barnehagen som samlet barn fra Sörum midtbygd trengte sted for sin daglige drift. Sörum kommune hadde da frigjort plass til at det kunne bli barnehage på Nordli. Til allerede interessent, Blaker og Sörum Historielag, sa kommunen fra om at Nordli som barnehagested kunne være midlertidig. Historielaget hadde ingen innvendinger. Laget hadde nettop da på sikt fått verneverdige Völneberg gamle skole med tomt overført fra Sörum kommune til restaurering. Og i laget hadde det gjort seg gjeldende meninger om at verneverdige hus og anlegg best burde bevares i sitt opprinnelige miljø, men muligens under en museumsorganisasjon som omfattet hele kommunen. Kommunal barnehage kom i gang i 1979 på Nordli. Barnehagen tok i bruk hovedbygningen og sidebygningen samt omliggende uteareal.

I 1984 bygget Sörum Sparebank Sparebankgården på Sörumsand, og fra Lörenfallet hadde banken med leietaker Sörum lensmannskontor. Til Sparebankgården flyttet også i 1984 Sörum trygdekontor fra Sörum rådhus.

Sörum kommune deltok i årene 1985-89 i den landsomfattende registreringen av faste kulturminner. Gjennomføringen ble gjort i fellesskap med Akershus fylkeskommune. I 1991 utkom rapport fra SEFRAK-REGISTRERING om KULTUR-MINNER i SÖRUM. Vedr. hus omfattet registreringen alle hus oppført før år 1900. De to kommunehusene Nordli og Huseby ble nevnt.

Benyttelse av Nordli på det tidspunkt oppgis til barnehage og fritidsklubb samt bolig for styrer.

På Huseby var det opprinnelig en gammel enetasjes hovedbygning i typisk Romeriksstil. Den ble ombygd til kommunehus i 1920, etter at Blaker ble

Saxegaard, distriktslegen og fykeslege Christoffersen m. fl. var innbudt og deltok i festen.

Som festkomiteens formann fungerte lensmann Flesjö. Etterat man hadde besett lokalene og det prektige inventar, som for en vesentlig del var skaffet til veie ved en avholdt basar, uten utgift for kommunen, samledes man om de festlig arrangerte middagsbord, hvor stemningen kulminerte under den lange rekke av taler." - Referatet slutter slik: " Nordli gårds realisasjonskomite, hvis formann er gårdbruker Lieung, fikk da under festen höre mange lovord for sitt arbeid."

I 1977 ble Blaker annekssogn overført til Sörum prestegjeld fra Aurskog prestegjeld. Overføringen medførte behov for kontorlokaler på Sörumsand. Da Gjensidigegården kom i 1978 ble det kontorlokaler der for res. kap., og etterhvert for menighetssekretæren for kirkene i Sörum.

Til Gjensidigegården flyttet også Sörum ligningskontor fra Lörenfallet.

Tidlig i 1979 ble det klart at barnehagen som samlet barn fra Sörum midtbygd trengte sted for sin daglige drift. Sörum kommune hadde da frigjort plass til at det kunne bli barnehage på Nordli. Til allerede interessent, Blaker og Sörum Historielag, sa kommunen fra om at Nordli som barnehagested kunne være midlertidig. Historielaget hadde ingen innvendinger. Laget hadde nettop da på sikt fått verneverdige Völneberg gamle skole med tomt overført fra Sörum kommune til restaurering. Og i laget hadde det gjort seg gjeldende meninger om at verneverdige hus og anlegg best burde bevares i sitt opprinnelige miljø, men muligens under en museumsorganisasjon som omfattet hele kommunen. Kommunal barnehage kom i gang i 1979 på Nordli. Barnehagen tok i bruk hovedbygningen og sidebygningen samt omliggende uteareal.

I 1984 bygget Sörum Sparebank Sparebankgården på Sörumsand, og fra Lörenfallet hadde banken med leietaker Sörum lensmannskontor. Til Sparebankgården flyttet også i 1984 Sörum trygdekontor fra Sörum rådhus.

Sörum kommune deltok i årene 1985-89 i den landsomfattende registreringen av faste kulturminner. Gjennomføringen ble gjort i fellesskap med Akershus fylkeskommune. I 1991 utkom rapport fra SEFRAK-REGISTRERING om KULTUR-MINNER i SÖRUM. Vedr. hus omfattet registreringen alle hus oppført før år 1900. De to kommunehusene Nordli og Huseby ble nevnt.

Benyttelse av Nordli på det tidspunkt oppgis til barnehage og fritidsklubb samt bolig for styrer.

På Huseby var det opprinnelig en gammel enetasjes hovedbygning i typisk Romeriksstil. Den ble ombygd til kommunehus i 1920, etter at Blaker ble

selvstendig kommune i 1919. Da registreringen var innom hadde Huseby kommunale leiligheter i hele bygningen. Opprinnelig var det to leiligheter i 2. etasje. I 1974 var alt kontorhold ute fra Huseby, og kommunen ominnredet bygningen til leiligheter, som fortrinnsvis ble utleid til kommunalt ansatte.

I 2003 tok Sörum kommune opp å redusere antall kommunale eiendommer å ha vedlikeholdsansvar for. Det ble kommunestyrevedtak for å selge det gamle kommunehuset i Blaker. I salgsannonse ble det omtalt som "overflødig rådhus". Året etter solgte kommunen Huseby til Per Sparby, Sörumsand. Han fortsatte med utleie av leiligheter, og foretok straks en utvendig oppussing av bygningen. Den ble således i velbevart stand til å stå på listen over kulturminner i 2009.

Kommentarer: Huseby, tidligere kommunehus, er en bygning i samme arkitektur som Nordli. Særegenhet ved de to inngangene er at takkonstruksjonene bæres av runde søyler. En student ved Högskolen i Akershus, avdeling for formgivning og produktdesign på Blaker Skanse, hadde for seg kvaliteter ved inngangspartier. Utenom Huseby fant han få bygninger i Sörum med lignende inngangspartier.

Sörum kommunestyre vedtok enstemmig 26. april 2006 at ny barnehage for midtbygda skulle plasseres direkte i tilknytning til Sörum skole. Det førte til en kraftig motstand fra foreldre i kretsen. Barnehagen på Nordli gjennom nesten 30 år var blitt svært populær blant foreldre og foresatte, for kvalitetene den hadde for barnehagebarna. Og det ble stort engasjement for at Nordli skulle beholdes som sted for barnehage. Foreldre til barn i Nordli barnehage samlet 1155 underskrifter på opprop som sa ja til Nordli barnehage og nei til Sörumsletta. Med plakater som sa dette med store bokstaver, gikk en foreldregruppe fakkeltog foran Sörum rådhus 19 januar 2007 og overleverte underskriftene til ordføreren. Den første politiske reaksjonen på dette var at Sp bröt ut av areal-samarbeidet med Ap og KrF. For Sp var det i samsvar med partiets program om jordvern hvis Sörumsletta kunne bli spart for inngrep. Sörums 3 bonde-lag hadde frarådet å bruke noe av landets beste matjord til barnehage. Fra KrFs representant i Miljö- og utviklingsutvalget kom også uttalelser som tydet på at partiet kunne komme til å snu: "Mener en alvor med jordvern er det nettopp på Sörumsletta en må sette ned foten. Sörumsletta er noe av Norges beste matjord. Her skal det ikke bygges ut!".

Også Höyre og Frp var imot å nytte jord på Sörumsletta til barnehage. Höyre foreslo tomt i Lörenfallet til ny barnehage. Imidlertid var det

en ulempe ved dette, at en undersøkelse generelt i Sörum om steder med mye kvikkleire og dermed rasfare har Lörenfallet med på nytt kart fra 2006.

Et flertall i miljø- og utviklingsutvalget, som hadde møte etter aksjonen fra FAU ved Nordli barnehage, holdt fast ved bygging av barnehage ved Sörum skole.

Noe optimisme var det grunn til for Nordlitolhengerne da saken kom i kommunestyret.

Sörum kommunestyre hadde 7. februar 2007 saken oppe om plassering av barnehage for midtbygda etter at Nordliforkjemperne hadde aksjonert i januar. Omkring 30 foreldre var også tilstede under kommunestyremötet. Posisjonen Ap, Sp, KrF og SV vedtok at samtidig som det fortsatt er flertall for reguleringsplanen for Sörumssletta ved Sörum skole, foretas en vurdering av mulighetene for å plassere barnehagen på Nordli. SV hadde i debatten påpekt betydningen av at barnehage hadde tilknytning til skole, og fikk med at det skulle ses på plassering av denne barnehagen ved Vesterskaun skole som alternativ til ved Sörum skole.

Saken kom ikke til nærmere avklaring för kommunevalget i september 2007. Etter som anlegg av barnehager, utvidelse av barnehager og flytting av barnehager var aktuelt i hele Sörum kommune, var alle partienes valgprogrammer positive til barnehagespörsmålet. Sp hadde i sitt valgprogram avmerket arbeid for fortsatt barnehage på Nordli. Og i partiets program sto også nevnt hjelpetiltak til den privat drevne "Camenbert barnehage" i Blaker, som nettopp da hadde måttet flytte fordi en vannlekasje hadde skadet opprinnelige lokaler.

Nordli barnehage med tilbakeblikk, 1. februar 2007 var det åpen dag på Nordli for feiring 30-års jubileum for Nordli barnehage.

Kommentarer: 1977 var altså året med start for barnehage på Nordli. Etter som Blaker og Sörum Historielag först ble varslet av Sörum kommune i 1979 om barnehage på Nordli, hadde det antakelig vært 2 prøveår for å bringe på det rene om stedet var passende til formålet.

Kommunevalget 2007 i Sörum ga gevinst til opposisjonspartiene Höyre, Venstre og Frp. Uenighet med posisjonspartiene om innføring av ny skatteordning, förte til at Höyre og Frp öket antall representanter, og Venstre fikk representant etter å ha vært ute av kommunestyret noen perioder. Framgangen for opposisjonspartiene resulterte ikke i flertall for å overta posisjonsvervene. Ap, Sv, Sp og KrF hentet inn den endelige seier.

Forkjemperne for fortsatt barnehage på Nordli, kunne se på valgseieren for disse som gunstig. I den politiske plattformen som de fire partiene underskrev, står at midtbygda skal få sin barnehage på Nordli.

"Partiene er enige om at, dersom arkeologiske forhold tillater det, skal Nordli barnehage renoveres og bygges ut. Det gamle bygget skal være en del av barnehagen, og et tilbygg skal komplettere bygningsmassen slik at den kan romme 120 barn. Veslebygget skal fortsatt stå på området, men ikke utgjøre en del av barnehagen slik tilfellet er i dag. Ekstrakostnadene ved renovering av gamlebygget skal betraktes som en kulturinvestering og ikke utgjøre en del av husleiekostnaden for barnehagen".

Kommentarer: For at en kommune med så stort landområde - som Sörum kommune har - skal fungere samordnet, er det nødvendig med samlet politisk erkjennelse av at ordninger som gjennom lang tid har kommet befolkningen i deler av kommunen til gode kan få bestå. Posisjonspartiene viste denne politiske kunnskap, grunnet på erfaring, i holdningen til Nordli barnehage.

Etter barnehage på Nordli i 30 år, var dette blitt et privilegium for befolkningen i Sörum midtbygd. Posisjonspartiene var kommet til at fast barnehage på Nordli var den beste og eneste mulige utnyttelse av denne kommunens eiendom.

Ved å beholde barnehagen på Nordli unngås å ta dyrkbar jord til barnehage for Sörum midtbygd. Trafikalt er Nordli beliggende slik i forhold til tettstedet Lörenfallet, at kjøring til barnehagen følger morgenrushet.

Undertegnede er forbauset over at Høyre, Venstre og Frp ikke på det tidspunkt sluttet seg til at barnehagen for Sörum skulle være på Nordli. Opposisjonspartiene hadde ikke kommet med forslag til alternativ bruk av Nordli. Kommunens økonomi sto helt i forgrunnen for disse partiene ved kommunevalget 2007. Utbyggingen av barnehagen på Nordli til varig barnehage falt noe dyrere enn bygging av barnehage på annet sted. Merkostnad var nok grunnen til at de nevnte partiene ikke fant å kunne etterkomme lokalbefolkningens ønsker, men søkte å komme vekk med barnehagen fra Nordli. Men om Nordli skulle blitt holdt utenom barnehageaktualiteten til fordel ubestemt framtidig avbenyttelse, så ville utgiftene til løpende vedlikehold av Nordlieiendommen påligge kommunen.

I oktober 2008 kom en melding om at prisoverslaget for barnehage innbefattet hovedbygningen på Nordli var steget fra 00 millioner til 97 millioner. Beløp som var fullstendig urealistisk for såvel posisjons-

partiene som opposisjonspartiene å bruke til én barnehage.

I løpet av november og desember 2008 var saken oppe til politisk behandling i miljø- og oppvekstutvalget, økonomi- og administrasjonsutvalget og kommunestyret. Om arbeidet for fast barnehage på Nordli hadde vært en felles politisk øvelse for posisjonspartiene og opposisjonspartiene i Sörum på det tidspunkt, kunne Høyre, Venstre og Frp krevd at kommunen søkte bistand fra Riksantikvaren og Foreningen til norske Fortidsminnesmerkers Bevaring. Med samme forståelse for ønsket fra befolkningen i Sörum midtbygd som posisjonspartiene hadde, kunne begrunnelsen vært listen med 1155 underskrifter. Det er grunn til å anta at denne listen fra 2007 hadde mange av de samme navn som listen med 1000 navn som ble levert på kommunestyremötet 7. oktober 2009.

Med Riksantikvaren og Fortidsminneforeningen rådspurt, kunne de ansvarlige for Nordli fått klarlagt hva som kunne foretas med hovedbygningen uten at den ble redusert i forhold til Sörum kommunes kulturminneplan. Ansvarlige for Nordli er det samlede Sörum Kommunestyre.

Frp hadde en variant i forholdet til Nordli og kommunens eierskap. Partiet luftet ideen om å selge Nordli. Pengene fra salget kunne gått til finansering av ny barnehage, ble det hevdet.

Dette kan karakteriseres som en helt unulig videre gang i vanskelighetene - oktober 2008. Hva skulle næringsgrunnet blitt for en eventuell kjøper? Da Sörum kommune solgte Huseby - administrasjonsbygningen i tidligere Blaker kommune - hadde kommunen foretatt ominnredning og hadde utleie av leiligheter, noe ny eier kunne fortsette med.

Sörum kommune kjøpte i 1922 storgården Nordli. 30 mål hvor hovedbygninger sidebygningen og stabburet sto ble holdt av til kommunens administrasjons- og møtested. Jordarealet ble fordelt til to gårdsbruk og fem parseller til fem småbruk.

Nordli, først og fremst hovedbygningen, har tjent Sörum kommune vel og bra med innbyggertall i 1922 ca. 3200 til nåtid med 15000 innbyggere. Salg av Nordli ville vært den mest respektløse handling overfor den staselige bygningen.

Etter Sörum kommune overtok Nordli i 1922, er det gjort utvendige forandringer på hovedbygningen. På side 437 i SÖRUM HERRED bind 2 - 1961 er gjengitt foto fra 1922 tilhørende Norsk Folkemuseum. Fotoet viser at taket hadde arker. Av fotoer på tittelbladet i samme bind og side 272 i SÖRUM HERRED bind 1 - annen utgave 1972, vises at på østvendt taksida var det 3 arker. Det var tilsvarende antall arker på vestvendt taksida framgår av postkort " Nordli gaard, Sörum" brukt 1912 - foto

side 676 i artikkelen om Nordli i SÖRUM BYGDEBOK Bosettings- og næringshistorie Bind 2 - Midtbygda 2005. Av eldre fotografier sammenlignet med seneste, viser endringer på inngangspartiene.

Med kontakt til Riksantikvaren og Fortidsminneforeningen etter kommunens møter om kostnadsøkningen for Nordli barnehage som kom opp i oktober 2008, kunne Blaker og Sörum Historielag allerede da tatt opp hvordan Nordli ble sett på som ledd i 200-års feiringen i 2014 for Norges selvstendighet.

Nordli som lasarett i 1814 er nevnt i SÖRUM HERRED BIND 1 försteutgave 1942 annen utgave i 1972 og i BIND 2 - 1961. I SÖRUM BYGDEBOK Bosettings- og næringshistorie Bind 2 - Midtbygda 2005, er Lasarett på Nordli utförlig beskrevet.

Saken om barnehage for Sörum midtbygd og saken om en kulturminnevernplan for Sörum kommune var sammenfallende i tid i minst 2 år för mars 2009 da kulturminnevernplanen ble vedtatt. Samtlige kommunestyrerepresentanter måtte på det tidspunkt være på det rene med hvordan saken om Nordli barnehage sto, etter som Nordli var sentralt navn i begge saker. Kommunens forprosjekt for Nordli barnehage var utarbeidet i nær kontakt med miljøvernavdelingen i Akershus fylkeskommune. Fylkeskommunen varslet innsigelser mot at den gamle hovedbygningen blir revet for å bli erstttet med en replika,

Hadde da - mars 2009 - Riksantikvaren og Fortidsminneforeningen blitt tilkalt og fått innsyn, synes det enda å være tid nok for å komme til forståelse og enighet om bevaring av Nordlis hovedbygning og få varig barnehage på Nordli.

Blaker, 27. august 2010

Odd Sküllerud
Odd Sküllerud